

COLEGIUL NATIONAL "LIVIU REBREANU"
(o scurta istorie a sistemului de invatamant din Bistrita)

Existenta unei scoli germane la Bistrita este atestata documentar de abia în anul 1388, dar o astfel de scoala trebuie sa fi existat în oras înainte de aceasta data. Existenta unei astfel de scoli poate fi presupusa înca de la sfârșitul secolului al XIII-lea - începutul secolului al XIV-lea, deoarece orasul era destul de dezvoltat, primind dreptul de a organiza târg pentru zona respectiva înca din anul 1353, de la regele Ungariei, Ludovic cel Mare. Existenta unei scoli era necesara si daca se ia în calcul distanta relativ mare care separa Bistrita de celelalte centre sasesti din Transilvania. Scoala din Bistrita trebuie sa fi pregatit si învatatori pentru scolile satesti din zona Bistritei, a caror existenta este mentionata documentar în anii 1438, 1439 si

1468 în unele hotărâri ale episcopului catolic de Alba-Iulia. La Bistrita, la sfârșitul secolului al XIV-lea, exista o scoala parohiala, cu profesori si învatatori desemnati de catre preotul orasului, în înțelegere cu sfatul orasenesc si reprezentantii acestuia. Rectorul scolii si învatatorii erau platiti de sfatul orasenesc sau de comunitate, dupa cum arata registrele de cheltuieli ale orasului din anii 1530-1540. Buna pregatire asigurata de aceasta scoala tinerilor bistriteni le permitea acestora sa frecventeze universitati din centrul Europei. În secolul XV, ei se îndreapta cu precadere spre universitatile din Viena si Cracovia; din secolul XVI, prferintele se îndreapta si catre alte centre universitare, mai ales catre universitatea din Wittenberg.

Ca rezultat al acestor studii, spre mijlocul secolului XVI apar o serie de oameni instruiti importanti, care își desfasoara activitatea la Bistrita sau în alte parti, dar care își încep studiile la Bistrita. Dintre acestia trebuie amintiti Johannes Lebel, Christian Pomarius, Martin Brenner. Reforma religioasa este introdusa la Bistrita în anii 1540, si ea determina reorganizarea scolii, datorita regândirii rolului acesteia, în sensul cresterii atributiilor ei. Nu exista date documentare certe, însa reorganizarea scolii din Bistrita poate fi plasata în jurul anului 1550. În aceasta activitate de reorganizare a scolii din Bistrita a fost urmat exemplul altor orase sasesti, care au luat masuri similare în

aceeasi perioada de timp – Brasovul în 1544, Sibiu spre sfârșitul anilor 1540. Ca si model pentru reorganizarea scolii a fost luat, probabil, documentul “*Constitutio scholae Coronensis*”, editat de catre Johannes Honterus în 1543. Sistemul de învățământ se împarte acum în primar si superior (ce reprezinta gimnaziul). La clasele primare erau studiate citirea si scrierea, limba latina, limba greaca, aritmetica, istoria si religia dupa catehismul lui Luther. Gimnaziul cuprindea studiul retoricii, logicii, fizicii, geografiei, muzicii si teologiei. Cresterea numarului de clase si diversificarea *materiilor* studiate au dus la cresterea numarului profesorilor angajati. Pe lângă rectorul scolii si cantor, mai sunt angajati un lector si un colaborator, iar pentru predarea la clasele primare se recurgea si la ajutorul unor elevi din ciclul superior, de la gimnaziu. Dupa restructurarea scolii, s-a trecut si la constructia unei noi cladiri pentru aceasta, în vara anului 1565, la scurt timp dupa terminarea lucrarilor de extindere a bisericii (1560-1563). Introducerea Reformei religioase la Bistrita a determinat si cresterea interesului pentru studiu si pentru sustinerea tinerilor studiosi aflati în dificultati materiale într-un anumit moment. Se înființeaza si la Bistrita o casa de ajutor pentru tinerii care doreau sa studieze în universitati, dupa modelul casei înfiintate la Sibiu în 1555.

Tinerii bistriteni care doreau sa urmeze studii universitare își orientau atentia mai ales catre universitatile germane. Baza pentru înfiintarea acestei case a constituit-o o donatie facuta în 1548 de catre preotul orasului, Michael Fleischer; au urmat apoi alte donatii, facute de catre locuitorii orasului si ai unor sate sasesti din jur. Scopul acestui asezământ reiese clar din actele de donatie facute, si anume formarea de tineri învățati pentru a servi scoala si biserica. În a doua jumătate a secolului XVI, au primit ajutor financiar 19 tineri

bistriteni, care au studiat la diverse universitati. Destinatia preferata a fost Wittenberg, dar exista si studenti la universitatile din Padova, Viena, Strasbourg, Leipzig. Cheltuielile pentru scoala erau suportate de sfatul orasenesc sau de comunitate. Rectorii scolii erau platiti din bugetul orasului, dupa cum apare în registrele de cheltuieli. Si elevii trebuiau sa contribuie la întretinerea profesorilor, în diverse moduri – plateau annual o suma de bani, furnizau lemne pentru scoala, le dadeau acestora mâncare si bautura, îngrijeau locuintele lor. Unii elevi locuiau gratuit în cladirea scolii, si primeau anumite ajutoare din partea comunitatii pentru a se întretine – asa numitele *cantationem* – iar consiliul orasului le livra gratuit pâine. Catre sfârșitul secolului XVI au fost facute eforturi pentru a se asigura scolii venituri regulate, prin cedarea catre aceasta a unor parti din dijma datorata de unele sate din jurul Bistritei. Tot în aceasta perioada, în timpul rectoratului lui Gallus Rohrmann (1593-1598), au fost elaborate primele reglementari proprii scolii bistriNene. Potrivit acestora, corpul profesoral cuprindea 5 persoane, si anume rectorul, cantorul, lectorul (primul colaborator), al doilea si al treilea colaborator. La acestia se adaugau doi clopotari si un anumit numar de elevi de la clasele superioare.

Populatia Bistritei a crescut în a doua jumătate a secolului XIX astfel: 4.520 de locuitori (in anul 1847) – 7.212 locuitori (in anul 1869) – 8.063 locuitori (in anul 1880) – 9.109 locuitori (in anul 1890) – 10.873 locuitori (in anul 1900) – 12.128 locuitori (in anul 1910). Aceasta crestere a numarului de locuitori a determinat si cresterea permanenta a numarului de elevi ai gimnaziului evanghelic, cladirea acestuia devenind treptat neîncapatoare.

În 1883 a intrat în vigoare o noua lege referitoare la învatamântul mediu, iar gimnaziul evanghelic a facut obiectul mai multor inspectii din partea ministerului de resort. Acestea se finalizeaza printr-o adresa catre conducerea scolii si a parohiei evanghelice, în care se cerea luarea unor masuri pentru asigurarea unor sali de clasa suficient de spatioase în raport cu numărul crescut de elevi, si pentru îmbunatatirea dotarii scolii cu material didactic. Dupa aceste cerinte venite din partea ministerului, o prima solutie avuta în vedere a fost extinderea scolii prin înaltarea cladirii existente cu unul sau doua etaje. Aceste posibilitati au fost discutate de conducerea parohiei si a scolii, dar s-a renuntat la aceasta idee, în cele din urma. În august 1892 a fost luata decizia de construire a unei cladiri noi pentru gimnaziul evanghelic; dupa analizarea mai multor variante privind locatia, s-a laut hotarârea de achizitionare a terenului necesar la marginea de atunci a orasului, vis-a-vis de Aleea Macelarilor (actaulul bulevard al Republicii). Aici a fost achizitionat un teren cu suprafata de 12528 mp. Cladirea veche a scolii, situata în Piata Centrala, a fost subiect de negociere între primarie si parohia evanghelica,

contractul de vânzare-cumpărare fiind semnat de cele două parti în anul 1900, după mai multe negocieri referitoare la preț.

În 1895 s-a hotărât organizarea unui concurs de proiecte pentru planul noii clădiri a gimnaziului. Până la 1 mai 1896 au fost depuse 11 proiecte, iar câștigător a fost declarat proiectul elaborat de arhitectul vienez Paul Brang, care era originar din Transilvania. Proiectul propus de acesta a fost acceptat de reprezentanții parohiei, dar a suferit și unele modificări impuse de împrejurări, acestea fiind făcute de inginerul orașului, Oskar Kelp, la sfârșitul anului 1902. Proiectul final și detaliile de execuție au fost elaborate de arhitectul Brang în 1904. Pentru strângerea banilor necesari construcției s-a decis să se apeleze la sprijinul material al locuitorilor orașului, al foștilor elevi ai gimnaziului și al parohiilor germane din împrejurimi. Pentru completarea sumelor de bani strânse din donații, s-a decis să se apeleze și la ajutorul statului. Acesta a fost acordat sub forma unui împrumut, și a permis începerea lucrărilor de construcție ale școlii, care au început în primăvara anului 1908. Inaugurarea a avut loc la 11 octombrie 1911, în prezența episcopului dr. Friedrich Teutsch.

